Lukášova d?jeprava pro Teofila

P?vod materiálu
Tomáš Trusina
Po?adí v lekci
30

Téma

Hospodin se rozpomíná, i když tomu lidé už nev??í. O to radostn?ji mohou d?kovat „Pamatoval na sv?j lid…“

Cíl

- D?ti se budou podílet na rozpomínání a zp?ítom?ování „odezn?lých“ ?in? Boží v?rnosti.
- D?ti poznají, že nad?je se rodí díky novému oslovení, a osahají si její zdroje.
- D?ti poznají, že má cenu sledovat každého vyprav??e Ježíšova p?íb?hu zvláš?.

Pro u?itele

Biblický text: L 1,5–25.57–80

Výkladové poznámky

Lukáš píše „pro Teofila“ — Lukáš?v katechetický zám?r (1,1–4) spo?ívá v tom, že postupn? projde a p?edá Teofilovi, který již potkal základní vyznání církve, spolehlivé **vypravování**. Spolehlivost katecheze se pro Lukáše pojí s žánrem vypráv?ní. Tak u?iní z „novope?eného k?es?ana“ zasv?ceného souputníka.

Byli spravedliví a nem?li dít? (v.6–7) — popisuje výchozí situaci Lukáš. Bezd?tnost znamenala životní prohru a hluboce zde kontrastuje s výslovnou charakteristikou spravedlivého života — má to snad znamenat, že život Božích spravedlivých nemá budoucnost? Tato zápletka však velice dob?e zapadá do rámce p?íb?hu Boha a jeho lidu: Jestli n?kdo otevírá budoucnost k životu spravedlivých, je to Hospodin. Lukáš tu bezpochyby odkazuje na páte?ní p?íb?h Tóry a prorok?, tedy bible prvotní církve: vždycky, když se v p?íb?hu Božího lidu otevírá nová kapitola, za?íná B?h s bezd?tnými, s t?mi, kte?í jsou v pohledu svých sou?asník? „na odpis“.

Jméno Zachariáš znamená „Hospodin pamatuje“. To je jeho „role“, p?estože on sám se smí?il s tím, že na n?j a Alžb?tu (a možná na celý p?íb?h Božího lidu) Hospodin nejspíš zapomn?l.

Chrám — a v?bec Jeruzalém — hraje v Lukášov? sv?dectví významnou roli. P?íb?h o Ježíšovi (nikoli Ježíš? v), k n?muž pat?í i otec Jana K?titele, za?íná a p?ekvapiv? se završí v Jeruzalém? (L 9,51; 24,33. 36.49.52n). Odtud se pak jako evangelium rozb?hne do celého sv?ta. (Sk 1,8)

P?íb?h spasitele Ježíše p?edává evangelista jako nové Hospodinovo jednání v p?íb?hu Izraele. Proto Lukášovo lí?ení v 1. a 2. kapitole tolika rysy evokuje základní události spásy v d?jinách lidu staré smlouvy.

And?lé ve zbožnosti pozdního židovství symbolizovali Boží zájem a blízkost — ve chvíli, kdy se Hospodin zdá p?íliš vyvýšený na to, aby se staral o b?žné lidské záležitosti (viz nap?. p?íb?h knihy Tobiáš). Gabriele zmi?uje Da 8,16, v pozdn? židovském rozškatulkování and?l? (z 2. a 1. stol p?. n. l.) stál z and?l? nejvýše. Jestliže byl poslán sám and?lský „šéf“, nazna?uje se, že na tomto d?ní má zájem samotný B?h.

Poselství — rozhodující není and?lova podoba, ale **funkce** — je poslán, aby **mluvil** (viz 1,19). Poselství tohoto nebeského kazatele zní jako zv?st p?ekvapivá a o to víc radostná. Narození syna je ohlášeno jako d? vod veliké radosti. (Srvn. Gn 21,6)

Jan znamená „Hospodin je milostiv“. Nové Boží ?iny jsou od za?átku p?edznamenány práv? tímto jménem.

Zachariášova n?mota — Gabrielovo poselství narazilo na Zachariášovu zažitou skepsi, „zarazilo se“ o ni, a on ho nem?že vy?ídit dál. Teprve Janovo narození bude p?íležitostí k nové promluv?.

Toto mi u?inil Pán, aby od?al moje pohan?ní — nad po?atým životem Alžb?ta vyznává podobn? jako kdysi Ráchel (Gn 30,23; srvn. Iz 54,4) — B?h Izraele se mne zastal. Je-li od?ato pohan?ní, víme, že jsme neuv??ili nesmyslu, nezasloužíme si výsm?ch, máme co ?ekat. Naše služba a sv?dectví Hospodinu mají v tomto sv?t?, uprost?ed „nev??ících“ smysl a budoucnost. Lid, od n?jž bylo od?ato pohan?ní, pak odpovídá vd??ným dobro?e?ením **„Benedictus“** (L 1,68–75)

Zachariášova píse? (1,68–79) — ze zem? se ozývá první **dobro?e?ení za p?íchod spásy** (v. 71) ješt? d?ív, než se narodí Ježíš. Narození „p?edch?dce“ Jana prolamuje dny Boží „ne?innosti“. D?kovná píse? oslavuje: stará tradice, která za?ala s Abrahamem (v. 73), tradice vyvolení, zaslíbení, oslovení, nasm?rování povolaných k budoucnosti, není odepsaná ani vyduchlá, ale nabrala novou sílu.

Lukáš tu vyrobil Teofilovi starozákonní d?jepravu ve zkratce, aby dosv?d?il — „B?h Ježíš?v“ je v?rný svému dosavadnímu p?íb?hu a p?ekvapuje blízkostí a tvo?ivostí.

Úskalí

V?kový rozdíl mezi postavami d?tí a hlavních aktér?. D?ti neznají pocit prázdného života, nenapln?nosti v té intenzit? a mí?e jako lidé, kte?í mají v?tšinu života za sebou. Neprotíná se sv?t „starých“ a „mladých“. O to poutav?ji musíme vypráv?t (viz nap?. p?evypráv?ní Nico ter Lindena v **Králi na oslu**, str. 121).

And?l Pán? není ta p?ihlouplá filmová postavi?ka. P?ichází jako ten, kdo pat?í na Boží stranu — a Zachariáš na n?j také tak reaguje: padla na n?j báze? (viz též Lk 2,8nn). Ani pro kn?ze Zachariáše není setkání s archand?lem b?žná praxe. Jeho strach, „báze? p?ed Hospodinem“ (nap?. Iz 6,1–5), je naléhavý prožitek Boží jinakosti. S tím souvisí i úzkost, „co mi tohle setkání p?inese?“ Proto pokaždé Boží posel za? íná svou ?e? „Neboj se“ (viz též L 1,30 a 2,10).

Ohlášení Jana K?titele a narození Ježíšovo jsou **texty tradi?n? spjaté s adventem a Vánocemi**. D?tem m? žete bez rozpak? pov?d?t, že když Lukáš sv?j spis sepisoval, netušil, že „epizody“ z jeho „seriálu“ jednou nastrkají do r?zných ?ástí církevního roku.

Budou-li se d?ti vyptávat, **jak je to možné, že se p?estárlému manželskému páru m?že narodit potomek**, upozorn?te, že Lukáš nevypráví p?íb?h jako „náboženský bulvár“, ale jako sv?dectví, jak se Hospodin zastává svých sv?dk? a odnímá jejich pohan?ní — totiž obecné p?esv?d?ení, že už tu k ni?emu nejsou. Abraham a Sára apod. nejsou jen pohádky, by? to tak mohlo Zachariášovi s Alžb?tou p?ipadat.

S tím souvisí úskalí individualistického ?tení — Lukáš sice vypráví o jednotlivých ?lenech jedné rodiny, ale v tomto d?ní jde o Boží jednání s celým lidem víry, ne pouze o ?ešení problém? jednotlivc?. Tak jako Abraham je modelovou postavou pro celek Božího lidu, je jí i Zachariášova rodina (a bude jí i Marie).

Odkazy

Linden, Nico ter: *Král na oslu.* Benešov: Eman, 2011; str. 121

Pro d?ti

P?edškoláci

(Rozdejte d?tem tmavé šátky.) Víte pro? je máme tmavé? Abychom vyjád?ili, pro? býváme *smutní* — co nás *trápí*.

Co nás m?že trápit? „…“ — nemoc n?koho blízkého — hádání — k?i?ení — nemáme kamarády — n?co nás bolí — nedostali jsme, co jsme si p?áli — rozbila se nám panenka, autí?ko… (Nebagatelizujte konkrétnost, s níž d?ti odpovídají, jinak to neum?jí.)

My *dosp?lí* to máme podobn?, ale navíc nás trápí, že s tím leckdy nedokážeme nic ud?lat. A k tomu smutku se m?že p?idat *smutek víry*, že Pán B?h nás t?m *našim smutk?m nechal napospas*.

(Rozsvi?te svíc?ku a položte ji doprost?ed kruhu z šátk?.)

Koukejte, do *našich temnot* p?ichází *sv?tlo*.

A takhle p?išlo sv?tlo do temnot starého Zachariáše a Alžb?ty.

Temné trápení Zachariáše a Alžb?ty

Zachariáš a Alžb?ta byli hodní sta?í manželé. V??ili opravdu v Pána Boha. Byli mu v?rní, a p?itom byli milí ke každému, koho potkali. Navíc Zachariáš sloužil jako kn?z v jeruzalémském chrámu. A p?ece v jejich život ? z?stávalo temné trápení: nem?li d?ti. Kdykoli na to pomysleli, zabolelo je to: Celý ten náš dobrý život možná nemá cenu. B?h na nás nejspíš zapomn?l…

(Víte, co p?itom znamená jméno Zachariáš? B?h si vzpomn?l! O to v?tší bývalo jeho trápení. Na nás B?h zapomn?l!)

Zachariáš byl vylosován

Na Zachariáše jednou za ?as vyšla týdenní služba v chrámu. Pomáhal upravovat oltá?, pronášel modlitby a vykonával další ob?ady, které se d?laly v chrámu. A jednou se stalo, že na n?j vyšel zvláštní úkol: zvláštní proto, že se v n?m nest?ídali kn?ží pravideln? — ale že k n?mu byli vylosováni. Tentokrát padl los na Zachariáše! P?jde až dovnit? do chrámu do svatyn? — a tam zapálí vonnou ty?inku jako znamení modlitby k Bohu.

Setkání ve svatyni

Shromážd?ní lidé se venku modlili a Zachariáš vešel dovnit?. Najednou kouká: Já tu v té potemn?lé svatyni nejsem sám! Kdosi se tam objevil, a Zachariášovi hned bylo jasné, toho posílá B?h. Když n?koho posílá B?h, d?ležité je, co ?íká. Jaké nese poselství.

Posel Zachariášovi povídá: Neboj se! Nenesu žádnou smutnou novinu — naopak! B?h si na vás s Alžb?tou vzpomn?l! Nezapomn?l na Vaše trápení. Nenechal vás vašemu potemn?lému na?íkání a smutn?ní. ?eká vás velká zm?na! Alžb?ta porodí syna. A bude Vám do zp?vu!

V Zachariášovi jak kdyby n?kdo rozsvítil v potemn?lém srdci svíci. A posel pokra?oval: Ten váš syn, to nebude jen tak n?kdo! To bude p?ímo sv?dek o Božím zachránci, o mesiáši! Pojmenujete ho Jan, tedy B?h je milostiv. Ono se ješt? se ukáže, co ta Boží milost všechno dokáže!

(V této chvíli m?žete za?ít odkládat šátky pry? — ale b?hem dalšího vypráv?ní jich zase pár vra?te.)

Pohltí temnota sv?tlo?

Jenže Zachariášovi se mezitím do srdce vrátil ten potemn?lý smutek. V?bec se mu to poselství nezdálo. Za?al vrt?t hlavou: Nevím, nevím, to je n?jaký divný, Alžb?ta je stará, já ješt? starší…

Posel mu odpov?d?l: Nev??íš? Dob?e, když na to nic kloudného neumíš ?íct, budeš ml?et! Nepromluvíš slovo, dokud se vám syn nenarodí a nedostane jméno!

A Zachariáš od té chvíle ze sebe už nevypravil ani slovo. Vyšel z chrámu, a nemohl nic ?íct. Lidé se zmaten? rozcházeli.

Ale Alžb?ta za ?as zjistila, že ?eká d??átko. A ?íkala si n?co jiného než Zachariáš: Tak Pán B?h se nás zastal! Naše smutné temnoty jsou pry?! A bylo jí, jako by v b?íšku nosila Boží sv?tlo.

(Pár šátk?–smutk? odložit. Pop?. m?žete s d?tmi skon?it už tady.)

Jan

Za dev?t m?síc? se Zachariášovi a Alžb?t? skute?n? narodil chlapec. Radost z toho m?la Alžb?ta i všichni p?átelé, sousedé, p?íbuzní, kte?í je m?li rádi. Osmého dne po narození se všichni sešli na slavnosti, aby Bohu za to slavné narození pod?kovali.

V ten den se také dávalo nov? narozenému d??átku jméno. Všichni ?ekali, že se bude jmenovat po tatínkovi Zachariáš. Ale Alžb?ta všechny p?ekvapila: Bude se jmenovat Jan!

Nikomu se to nezdálo: vždy? takhle se nikdo ve vaší rodin? nejmenuje! Pro? mu nedáš jméno po tatínkovi, strý?kovi, d?de?kovi ?i prad?de?kovi? Že, Zachariáši?

Ale Zachariáš taky po?ád vrtí hlavou, že Zachariáš ne. A pak to napsal na kamennou tabulku: Bude se jmenovat Jan!

A tehdy když se and?lovo poselství do písmene splnilo — když se syn narodil a dostal jméno — tehdy mohl Zachariáš op?t otev?ít ústa. A víte, co od n?j bylo slyšet nejd?ív ze všeho? Písni?ku.

D?koval za podivuhodnou Boží v?rnost. Že smutky a úzkosti jsou pry?, že si na n? Hospodin vzpomn?l — a že to nejv?tší p?ekvapení teprve p?ijde.

(M?žete si sednout kolem šátk? — nechat ho?et svíci — a spolu s d?tmi zbývající „smutky“ odstranit.)

Mladší školní v?k, pop?. smíšená skupina

Rozpomínací píse?

Zazpívejte s d?tmi jednoduchou píse?, do které jde za?azovat další jména. Nap?. na melodii *Zachovej nám víru dobrou* (SV 389) m?žete zpívat refrén „P?edejte nám starou víru“ a ve sloce zpívat „Byla dobrá pro…“ a postupn? p?idávat jména aktér? starozákonních p?íb?h?, na n?ž si d?ti vzpomenou, nebo která si p?edem p?ipravíte. Zejména byste m?li p?ipomenout bezd?tné páry — Abrahama a Sáru nebo nap? Elkánu a Chanu.

P?edstavení Lukáše a Teofila

Nyní p?edstavte Lukáše a Teofila. Teofil m?že p?ijít nap?. s otázkou: Pro? nesta?í jen pár „slov o Ježíši“, n? jaký církevní slogan jako „Ježíš je super!“ nebo n?co podobného? Lukáš na to m?že odpovídat — jak t? tak poslouchám, tak budu muset za?ít ješt? víc zeširoka — a p?ipomenout, do jakého p?íb?hu pat?í p?íb?h Ježíš? v.

(M?žete pop?. zazpívat další sloky — „Byla dobrá pro Lukáše“, „byla dobrá pro Teofila“.)

P?íb?h o Zachariášovi a Alžb?t?

M?žete vypráv?t podle p?íb?hu pro p?edškolní, ale lépe se bude hodit vypráv?t podle knihy Král na oslu, Narození Jana K?titele (str. 121–124). Toto vypráv?ní zp?ítom?uje n?kolik d?ležitých starozákonních souvislostí, které Lukášovi p?i sepisování p?íb?hu „b?ží hlavou“.

Rozpomínací píse? dopln?ná

Nakonec p?idejte Lukáše, Teofila, Zachariáše, Alžb?tu, a jako poslední sloku „bude dobrá taky pro mne“.

Pom?cky: Postavi?ka píšícího Lukáše (kopie flanelografu aj., kterou si d?ti mohou samy vybarvit) — jednotlivé postavy m?žete p?ipomenout nap?. pomocí postavi?ek z Flanelografu I. a II; knížka *Král na oslu*, str. 121–124; p?evypráv?ní viz starší katechetická p?ípravka z cyklu *Pozvání na cestu*, pracovní list najdete pod textem úlohy.

Starší školní d?ti

Vyrábíme pro Teofila starozákonní d?jepravu

Uvedení do tématu

Teofil byl nedávno pok?t?n. Nechodil do náboženství ani do ned?lky tak jako vy. Když slyšel ve shromážd?ní „B?h Abraham?v, Izák?v a Jákob?v“, nic mu to ne?íkalo.

P?itom práv? pro n?j sepisuje evangelista Lukáš sv?j p?íb?h o Ježíši. A když p?emýšlel, jak za?ít, došlo mu, že musí Teofilovi vyrobit na úvod takovou starozákonní d?jepravu. Ukázat Ježíše jako toho, s kým za?íná další kapitola v dlouhém p?íb?hu Božího lidu.

P?edstavte si t?eba své kamarády, kte?í toho o Bibli moc nev?dí. Co byste do takové d?jepravy za?adili vy?

Vzpomenete si na postavy a místa, která jsou pro vypráv?ní Mojžíšových knih a prorok? d?ležitá? Které postavy byste vybrali?

Samostatná práce

Nechte d?ti, a? nejlépe ve skupinkách po dvou ?i po t?ech listují Biblí a vybírají. Na tuto práci dle pot?eby vy ?le?te 5–10 minut. Nejde o žádný znalostní test, ale o sbírku nápad?.

Potom a? své postavy p?edstaví a ?eknou, ?ím jsou podle nich d?ležité. Jména postav m?žete psát na flipchart, tabuli — tak, aby je m?li všichni p?ed o?ima. D?ležité bude, aby d?ti ?ekly, ?ím jsou pro n? jednotlivé postavy d?ležité.

Koho vybral Lukáš?

P?e?t?te si evangelijní vypráv?ní L 1,5–25. M?žete text nakopírovat p?edem — a d?ti a? v n?m zatrhnou, které postavy jim n?koho ze SZ p?ipomn?ly.

Koho Lukáš do své d?jepravy za?adil?

Na které postavy naráží Zachariáš?v chvalozp?v? (L 1,57 a dále.)

Co tím cht?l p?ipomenout Teofilovi, co tím p?ipomíná nám?

Jak na poselství o narození Jana reaguje Zachariáš, jak Alžb?ta? Vzpomenete si, jak na poselství o narození Izáka reagoval Abraham a jak Sára?

Pom?cky: Biblický text (zkopírujte z biblenet.cz); flipchart, papíry, fixy.

P?esah

- Kdo je dneska poslem p?ekvapiv? dobrých zpráv? (M?žete pop?. nachystat fotografie r?zných „hlasatel?“ — noviná??, redaktor?, rodi??, doktor?, u?itel?, fará?e… — a? je d?ti okomentují.)
- Co znamená vaše jméno? Cht?li byste se jmenovat jinak? Víte, kdo o n?m rozhodl a pro?? Jen se to rodi??m líbilo, nebo tím cht?li i n?co vyjád?it?
- Už vám n?co „vyrazilo dech“? Už jste n?kdy „on?m?li“ úžasem? V jakých situacích to lidé ?íkají?
- Zkuste si aspo? trochu víc p?edstavit, jak bylo po dlouhé roky Zachariášovi a Alžb?t?. Co jim táhlo hlavou, jaké myšlenky? (Jsme zbyte?ní — B?h na nás zapomn?l — život je na nic — na ni?em nezáleží — nezbyla žádná radost — k ?emu mi ta víra vlastn? je?) K ?emu byste jejich život p?irovnali? (M?žete si p?ipravit obrázky, na nichž bude nap?. zelená louka — vyprahlá louka — krásná p?íroda — rozvrácená krajina — veselí lidé na slavnosti — stres velkom?sta — opakující se práce u pásu — malí? u plátna…) A jak jim asi bylo, když se dozv?d?li, že se do?kají syna?
- Hra na n?mého Zachariáše: Zástupce jednoho družstva musí svému družstvu rychle, ale hlavn? spolehliv? vy?ídit zprávu (p?íkaz, otázku) od druhého družstva. Posel smí hrát pantomimu nebo napsat omezené množství slov.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Pochválen bu? Hospodin, B?h Izraele, protože navštívil a vykoupil sv?j lid. Slitoval se nad našimi otci a rozpomenul se na svou svatou smlouvu. (L 1,68.72)

Rituál

Pro lukášovské p?íb?hy se bude hodit zpracování refrénu písn? *Má duše Boha velebí*. M?žete ho bu? recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Bu? mu sláva!

Okénko do bohoslužeb

Tentokrát navrhujeme okénko opravdu jen „pootev?ít“:

Dnes nám poprvé bude vypráv?t evangelista Lukáš. Jsme zv?daví, ?ím za?ne. Bude to podobné jako u Marka, nebo úpln? jinak?

Anebo m?žete v zestru?n?né podob? užít uvedení do tématu pro starší školní v?k.

Modlitba

D?kujeme, že nezapomínáš na své v?rné služebníky, Pane. D?kujeme za p?ekvapení, která i nám chystáš. D?kujeme za zástup sv?dk? — a za to, že jsme do n?j pozváni také my. Amen.

Odkaz na pracovní list
2 Narození Jana K?titele
Kam dále
Ne?il, David: Narození Jana K?titele. (katechetická p?ípravka z cyklu Pozvání n…
Odkaz na píse?
Zachovej nám víru dobrou (SV389)
Otev?ete brány hradeb kamenných
Aj, ?as vzácný p?išel, v n?mž Pán slávy vyšel
Nám pomoz, Pane milý (EZ631)
Radujte se, brat?i, nebo? blízko je Pán
Cílová skupina
P?edškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál p?ece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 1,5–25
Lukáš 1,57–80